

Forbrugerrådet Tænks kriterier for klimamærkning af fødevarer

Tre ud af fire forbrugere oplever, at det er svært at gennemskue, hvilket klimaaftryk fødevarer har. Og kun to ud af 1.144 adspurgte forbrugere kan rangere otte almindelige madvarer korrekt efter, hvor meget de belaster klimaet. Det fremgår af en undersøgelse fra Forbrugerrådet Tænk fra oktober 2021. Vi ved samtidig, at forbrugerne efterspørger mere information i indkøbssituationen om fødevarers klimaaftryk. Forbrugerrådet Tænks nyeste analyse, Forbrugerbarometret om mad og bæredygtighed viser, at kun 12 procent af forbrugerne oplever, at information og mærkning på fødevarernes indpakning hjælper dem til at vælge klimavenlige fødevarer.

Vi mener derfor, at der bør indføres en klimamærkning af fødevarer for at hjælpe forbrugerne med at træffe mere klimavenlige valg på et ensartet og oplyst grundlag. I udformningen af en mærkningsordning er det afgørende, at det er forbrugeroplysningen og modtageren, der er i centrum.

Forbrugerrådet Tænk har derfor formuleret seks kriterier, der bør danne grundlag for en mærkningsordning.

Forbrugerrådet Tænks seks kriterier for klimamærkning af fødevarer:

1. Myndighederne skal drive udvikling, implementering og kontrol
2. Det skal være muligt at sammenligne fødevarer på tværs af kategorier
3. Både de gode og de dårlige klimavalg skal mærkes
4. Mærkningen skal ideelt set være obligatorisk frem for frivillig
5. Mærkningen bør være en skala med farvekoder og mindst fem trin
6. Mærkningen skal baseres på uafhængig klimadata udregnet på produkttypeniveau

Uddybning af kriterier:

1. Myndighederne skal drive udvikling, implementering og kontrol

Ansvar for at beskytte forbrugerne mod 'greenwashing' ligger hos virksomheder og i sidste ende myndigheder, og det er derfor også myndighederne, som skal være styrende i processen for et klimamærke på fødevarer. Myndighederne bør sikre offentlige tilgængelige data, klare kriterier og gennemsigtighed samt føre kontrol. Desuden kan myndighederne tage ansvar for at interessekonflikter minimeres, og at forskelligartede input fra interessenter styres omhyggeligt.

2. Det skal være muligt at sammenligne fødevarer på tværs af kategorier

Mærkningsordningen skal hjælpe forbrugeren til at sammenligne forskellige slags fødevarers klimabelastning (fx ost ift. leverpostej ift. hummus). Dette er dels for at understøtte den ændring i forbrugeradfærd, som er nødvendig for at opnå en reel effekt på klimaaftrykket fra vores fødevarerforbrug, men det er samtidig for at undgå vildledning. Det er ikke tilstrækkeligt at klimamærke det oksekød, som er lidt mindre klimabelastende end andet oksekød, hvis ikke det fremgår, hvordan oksekødet indplacerer sig ift. resten af fødevarerudbuddet og andre alternative proteinkilder. Klimareducerende tiltag for enkeltprodukter kan i stedet formidles via klare anprisninger. Bedste sammenligningsgrundlag opnås ved at fødevarernes klimaaftryk som udgangspunkt er beregnet per 100 g.

3. Både de gode og de dårlige klimavalg skal mærkes

Forbrugeren skal hjælpes til både at kunne tilvælge produkter – men i ligeså høj grad at kunne fravælge konkrete produkter. Ved ikke kun at mærke de gode klimavalg, visualiseres der for forbrugeren et reelt billede af, at der er fødevarer, som vi skal spise mere af; fødevarer vi skal spise mindre af; samt fødevarer vi måske helt skal forsøge at erstatte. Det kan samtidig være med til at skubbe produktudviklingen og derved udbuddet på markedet i en mere klimavenlig retning.

4. Mærkningen skal ideelt set være obligatorisk frem for frivillig

På længere sigt vil et fælles, obligatorisk mærke på tværs af EU være det ideelle. Som en del af EU's Farm to Fork strategi vil der i 2024 komme et udspil til rammeprogram for bæredygtighedsmærkning af fødevarer. Da tidshorizonten for et europæisk mærke forventes at være lang, vil vi indtil da arbejde for et nationalt mærke – og her bliver det muliges kompromis sandsynligvis et frivilligt mærke. Et nationalt mærke vil både være til gavn for de danske forbrugere og samtidig give værdifuld erfaring, som kan spilles ind til et fælles EU-mærke. Et obligatorisk mærke er dog en nødvendighed, hvis det skal være til stede på alle fødevarer og er endnu et argument for, at mærkningsordningen skal håndteres af myndighederne.

5. Mærkningen bør være farvekodebaseret og have mindst fem trin

Mærker med fortolkende elementer, såsom farvekoder, har vist sig at være en mere effektiv hjælp til forbrugerne ift. at sammenligne produkter let og præcist. Skalaer med procenter eller tal bør undgås. Vi vurderer, at tre kategorier er for lidt til, at en mærkning effektivt kan skelne mellem klimaaftryk på tværs af fødevarer kategorier. Vi vurderer, at fem til syv kategorier (ligesom fx NutriScore og energimærket) er mest optimalt, hvilket skal afklares i udviklingen af mærkningen. Vi ser gerne, at et nyt udviklet mærke testes blandt forbrugere for objektivt at vurdere, om forbrugerne forstår mærket og kan bruge det.

Forbrugerrådet

Tænk

6. Mærkningen skal baseres på uafhængig klimadata udregnet på produkttypeniveau

Et klimamærke bør baseres på uafhængig data drevet og udviklet af myndighederne.

Concitos klimadatabase kan oplagt være et udgangspunkt. Det er vigtigt, at datainput og beregningsmodeller løbende udvikles og opdateres. Drøftelserne af udformning af mærkningsmodel skal igangsættes samtidig med drøftelser af datagrundlag, så dette ikke bliver forsinket.